

MONITORING MEDIJSKE SCENE U SRBIJI ZA MESEC MART 2023. GODINE

UVOD

Monitoring medijske scene izrađuje se s ciljem kontinuiranog praćenja događaja i procesa koji utiču na stanje medijskih sloboda u Republici Srbiji. Autori monitoringa bave se: slobodom izražavanja; praćenjem implementacije postojećih propisa; usvajanjem novih propisa, ali i izmenama i dopunama aktuelnih, kako iz oblasti medija, tako i iz drugih oblasti koje na direktan ili indirektan način utiču na slobodu medija; kao i analizom SLAPP tužbi (strateških tužbi protiv učešća javnosti) usmerenih prema novinarima i medijima.

Za izradu monitoringa koriste se javno dostupni podaci, podaci dobijeni od novinara, urednika i drugih medijskih radnika, novinarskih udruženja i medijskih asocijacija, kao i državnih i nedržavnih organa.

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

Platforma Saveta Evrope koja u fokusu ima promovisanje zaštite novinarstva i bezbednosti novinara objavila je izveštaj [„Rat u Evropi i borba za pravo na izveštavanje”](#). U izveštaju stoji da se Srbija nalazi među zemljama u kojima su novinari najviše bili uznemiravani i zastrašivani: „Najviše slučajeva uznemiravanja i zastrašivanja zabeleženo je u Rusiji, ali i u Srbiji, Italiji, Poljskoj, Hrvatskoj i Grčkoj.” Osim toga, rečeno je da je su „novinari i mediji u Albaniji, Bugarskoj, Hrvatskoj, Francuskoj, Italiji, Poljskoj i Srbiji sve češće tuženi za klevetu”. Kao primer uzeta je tužba koju je Dijana Hrkalović, bivša državna sekretarka MUP-a, podnela protiv Stevana Dojčinovića, izdavača istraživačkog portala KRIK i njegovog glavnog i odgovornog urednika. Ime novinarke Dade Vujasinović našlo se na među imenima novinara čija ubistva nisu rasvetljena, samim tim ni njihovi počinioci kažnjeni.

Prema najnovijem izveštaju Fridom Hausa za 2022. godinu, objavljenom

početkom marta, Srbija se i dalje nalazi u grupi „delimično slobodnih zemalja”. U izveštaju stoji da su medijske slobode u Srbiji narušene pretnjama, tužbama ili krivičnim prijavama što se podnose protiv novinara, mutnim medijskim vlasništvom, pritiskom koji političari vrše na urednike, direktnim pritiskom na novinare, kao i visokom stopom autocenzure. Takođe, istaknuto je da vlasti redovno ignorišu ili odbijaju zahteve novinara za informacijama, čime se ometa njihov rad. Navodi se i da je nekoliko članova vladajuće stranke otvoreno pretilo novinarima, kao i to da Predsednik Srbije redovno javno omalovažava nezavisne medije. Novinari se, zapaža Fridom Haus, suočavaju i sa fizičkim napadima, kampanjama klevetanja, onlajn uznemiravanjem i kaznenim poreskim inspekcijama.

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi (mart 2023. godine) zabeleženo je više slučajeva pritisaka na novinare i medije. Povodom slučajeva o kojima će u ovom izveštaju biti reči – u pitanju su napadi na Milana Nikića, novinara TV N1, Marka Dragoslavića, reportera FoNeta i Marka Vidojkovića, pisca, novinara i jednog od autora podkasta „Dobar, loš, zao” – [oglasili su i predstavnici OEBS-a](#), izražavajući tom prilikom veliku zabrinutost zbog napada na novinare. Vlasti u Srbiji pozvane su da temeljno istraže sve incidente i odgovorne u najkraćem roku privedu pravdi.

Zabrinuta sam zbog nasilja nad novinarima i zbog pretnji novinarima u Srbiji. Nijedan novinar ne bi trebalo da se suočava sa napadima ili zastrašivanjem zbog svog rada, niti da bude primoran da napusti svoju domovinu. Dela koja ugrožavaju ličnu bezbednost i integritet novinara predstavljaju ozbiljnu prepreku slobodi medija i ometaju slobodan protok informacija i pravo građana na pristup informacijama od javnog interesa. Pozivam vlasti da učine sve što je u njihovoj moći da temeljno istraže sve incidente, brzo privedu počinioce pravdi, i da osiguraju bezbednost novinara, onlajn i van mreže“, rekla je Ribeiro.

Bezbednost novinara je suštinski princip među državama učesnicama OEBS-a. Vlasti treba da efikasno i delotvorno istraže i javno osude svaki slučaj napada na novinare i druge medijske radnike, kao što je predviđeno Odlukom OEBS-a o bezbednosti novinara iz 2018. godine. Misija OEBS-a će nastaviti da saraduje sa Stalnom radnom grupom za bezbednost novinara, institucijama vlade i medijskim organizacijama u skladu sa konsenzusnim obavezama OEBS-a“, dodao je Bratu.

Slučaj Milana Nikića, dopisnika TV N1

Slučaj Milana Nikića, dopisnika TV N1, odigrao se početkom marta, dok je izveštavao sa protesta radnika JKP „Vodovod i kanalizacija” u Kragujevcu. Protest radnika organizovan zbog raskida ugovora o angažovanju odvijao se ispred preduzeća. U jednom trenutku, kako bi snimio bolji kadar, Nikić se popeo na bager koji se nalazio u blizini službenih prostorija. Nakon toga prišao mu je policijski službenik u uniformi i rekao da se ne penje na bager. Nikić je policijskog službenika upoznao sa tim da su za bezbednost zaduženi radnici obezbeđenja, i uzvratio mu pitanjem da li je u opisu njegovog posla izdavanje takvih upozorenja. Policijski službenik se potom udaljio, i ušao u policijski automobil parkiran u blizini.

Nešto kasnije, dok je razgovarao sa radnicima, Nikiću je prišao nepoznati muškarac krupnije građe, u civilu, bez vidnih obeležja. Pozvao je Nikića da razgovaraju iza bagera. Nikić je na predlog pristao, i uključio kameru. Bageru je prvi prišao nepoznati muškarac, Nikić je išao za njim. Pošto je shvatio da ga Nikić snima, nepoznati muškarac više puta mu je rekao da ga ne snima, poslednji put povišenim tonom. Nikić je prestao da snima, i uputio se ka radnicima. Iza leđa čuo je *naredbodavnim* tonom izgovoreno: „Nikiću, hajde da pričamo”. Ponovo je uključio kameru i od nepoznatog muškarca zatražio da mu se predstavi. Nepoznati muškarac je to odbio, izbegavajući kameru. Iza toga nepoznato lice ušlo je u zgradu JKP „Vodovod i kanalizacija”, koju više nije napuštalo. Radnici su rekli Nikiću da je nepoznati muškarac policajac u civilu. Nikić ih je zamolio da pođu sa njim do njegovog vozila, spakovao opremu i napustio lice mesta.

Narednog dana Nikić je sa prozora svog stana primetio kako se u neposrednoj blizini, zauzimajući centralnu poziciju u odnosu na prozorski okvir, parkira vozilo. Nepoznato lice iz tog vozila gledalo je ravno ispred sebe i popušilo tri cigarete. Nikić je, posmatrajući prizor, napravio nekoliko fotografija nepoznatog lica u vozilu. Nakon četrdesetak minuta uzeo je kameru i uputio se ka svom automobilu parkiranom pored nepoznatog vozila. Kameru je sve vreme držao uz sebe, snimajući ulicu. Prema Nikićevim rečima, nepoznato lice počelo je da se isparkirava, ne paleći svetla. Na raskrsnici u neposrednoj blizini nepoznati vozač napravio je polukružno skretanje i krenuo nazad ka Nikiću. Nikić je prešao na drugu stranu ulice, ne gaseći kameru. Nepoznato vozilo velikom

brzinom prošlo je pored Nikića. U jednom trenutku se zaustavilo kako bi drugi nepoznati muškarac mogao da uđe. Dva nepoznata lica u nepoznatom automobilu više se nisu vraćala.

Oba slučaja Nikić je prijavio Višem javnom tužilaštvu u Kragujevcu. Prema podacima dostupnim u medijima, Nikić je bio prinuđen da, radi sopstvene bezbednosti, napusti dom. Neko vreme nalazio na tajnoj lokaciji, a na odlazak se odlučio sredinom marta jer do tad od organa vlasti nije dobio formalan odgovor niti bilo kakvu reakciju o podnetim krivičnim prijavama.

Krajem marta tužilaštvo je krivičnu prijavu odbacilo s obrazloženjem da nije stečeno uverenje da je Nikiću ugrožena bezbednost, s obzirom na to da je lice koje mu je reklo da se ne penje na bager policijski službenik koji se nalazio na službenom zadatku. Kad je reč o drugom prijavljenom licu, onom koje je prema Nikićevim rečima tražilo da sa njim razgovara iza bagera, tužilaštvo je utvrdilo da to lice nije preduzelo bilo kakvu službenu radnju. U vezi s događajem koji se odigrao dan kasnije, tužilaštvo je utvrdilo da se radi o licima koja su se iz privatnih razloga našla na mestu na kom ih Nikić zatekao. Tužilaštvo je zaključilo da podnete prijave ne sadrže elemente pretnje niti fizičkog napada na podnosioca krivične prijave.

Slučaj Marka Vidojkovića, pisca, novinara i koautora podkasta „Dobar, loš, zao”

Marko Vidojković, pisac, novinar i jedan od autora podkasta „Dobar, loš, zao” – zbog ugrožene bezbednosti koja traje duži vremenski period – relociran je iz Srbije u drugu državu. Nakon procene da je Vidojkovićev život ozbiljno ugrožen, PEN International, svetsko udruženje pisaca posvećenih promociji književnosti i odbrani slobode izražavanja, pomogao je u Vidojkovićevoj brznoj evakuaciji i preseljenju na drugu, bezbednu lokaciju.

U januaru 2023. godine [PEN International javnosti se obratio saopštenjem](#), oštro osuđujući pretnje smrću upućene Marku Vidojkoviću. Srpske vlasti tom su prilikom

pozvane da preduzmu sve neophodne korake kako bi odgovorni bili identifikovani i na odgovornost pozvani.

U martu [PEN International uputio je pismo Veranu Matiću](#), predsedniku Komisije za istraživanje ubistava novinara i članu radnih grupa za zaštitu i bezbednost novinara. U pismu, između ostalog, stoji i sledeće:

Pretnje smrću piscu i novinaru Marku Vidojkoviću intenzivirane su od objavljivanja bestselera „Dubre“, u septembru 2020. Vidojković je naveo da je 2021. i 2022. dobio preko 50 pretnji smrću, da je više od 20 prijavio nadležnom tužilaštvu (preko pravne službe Nezavisnog udruženja novinara Srbije - NUNS), te da su pravnosnažne presude donete u dva slučaja. Pretili su mu da će biti upucan u glavu, spaljen ili pretučen na smrt, obešen, da će mu biti odsečen jezik i slomljene ruke, kako više ne bi mogao da piše. Vidojković je prijavio da su ga pojedini predstavnici vlasti i prorežimski mediji u brojnim prilikama javno blatili, od 2019. nadalje, pri čemu su navedeni mediji koordinisali ciljane kampanje protiv njega – što je dovelo do intenzivnog onlajn zlostavljanja i brojnih pretnji smrću. Vidojković je za PEN International izjavio i da ga Aleksandar Šapić, potpredsednik vladajuće SNS i gradonačelnik Beograda, pravno uznemirava sa tri sudske tužbe koje dalje podrivaju njegovu sigurnost i ekonomski položaj.

U svom pismu PEN International upozorio je i na to da „neprekidne pretnje Marku Vidojkoviću dolaze u jeku neprestanih napada na pisce i novinare u Srbiji, orkestriranih od strane različitih aktera, koji imaju za cilj da učutkaju njihov rad i kritičkoizveštavanje”.

PEN International pozdravio je osnivanje Radne grupe za bezbednost i zaštitu novinara, smatrajući da ta grupa predstavlja koristan mehanizam za organizacije civilnog društva kako bi uspostavile direktnu vezu sa političkim vođstvom i mogle da daju predloge za adekvatne izmene zakona. Međutim, da bi se postigla promena trenutnog stanja, neophodni i nezamenjivi su *politička volja* i *još intenzivnije angažovanje relevantnih državnih institucija*.

Neophodna je, međutim, politička volja i još intenzivnije angažovanje relevantnih državnih institucija da se postojeće stanje na terenu promeni. PEN International izražava zabrinutost zbog toga što predstavnici vlasti u Srbiji ne doprinose u dovoljnoj meri stvaranju okruženja pogodnog za medijski pluralizam, pre svega putem jasnih i doslednih

javnih osuda svih pretnji piscima i novinarima i efikasnijim istragama slučajeve ugrožavanja njihove bezbednosti.

Nakon što je Marko Vidojković relociran iz Srbije, Ministarstvo unutrašnjih poslova je na sopstvenu inicijativu izvršilo procenu njegove bezbednosti. Policijski službenici posetili su Vidojkovića u nedelju, u posle podnevnim satima. O poseti policijskih službenika Vidojković nije bio obavešten. Kada su došli pred njegova vrata, u stanu je bila samo Vidojkovićeva majka, Vidojković je bio na putu ka Beogradu. Policijski službenici, ne navodeći razloge svog dolaska, pitali su je gde se njen sin trenutno nalazi. Dobili su odgovor da se nalazi u inostranstvu. Iza toga usledilo je još nekoliko pitanja: koliko dugo tamo boravi, da li dolazi kući i da li mogu da znaju gde je. O razlozima njihovog dolaska Vidojković je bio informisan nakon što je, po obavljenom razgovoru sa majkom, stupio u kontakt sa Veranom Matićem, članom radnih grupa za bezbednost novinara. Od predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, Matić je saznao da se poseta ticala procene Vidojkovićeve bezbednosti. U kolumni objavljenoj dva dana kasnije, Marko Vidojković opisao je rečeni događaj, ističući strah koji je njegova majka tom prilikom osetila.¹

Tim povodom oglasilo se Ministarstvo unutrašnjih poslova. U saopštenju je navedeno da je procena bezbednosti inicirana informacijama koje su se pojavile u medijima da je Vidojkoviću ugrožena bezbednost. Rečeno je da su policijski službenici postupali profesionalno i po zakonu. Takođe, apelovano je na to da se policija ne zloupotrebljava u dnevno-političke svrhe.

MUP je u saopštenju naveo da su policijski službenici želeli da obave razgovor sa Markom Vidojkovićem, ali da se on nije nalazio na prijavljenoj adresi. „Nakon što se Vidojković obratio policijskom službeniku, koji je član Stalne radne grupe za bezbednost novinara, njemu su predočeni razlozi dolaska na adresu njegovog prebivališta, a potom je policija sa njim obavila razgovor telefonskim putem, u cilju procene njegove bezbednosti”, rečeno je u saopštenju.

Marko Vidojković i Nenad Kulačin, autori podkasata „Dobar, loš, zao”, godinama

¹ „[Procena bezbednosti](#)” nedeljom popodne, autor Marko Vidojković, tekst objavljen 14. 3. 2023. godine na portalu Danas.

unazad izloženi su brutalnim pretnjama (neke od tih pretnji ticale su se i članova njihovih porodica). Prema posebnoj evidenciji krivičnih dela izvršenih na štetu novinara (evidenciji iz javnih tužilaštava), povodom prijavljenih pretnji koje su bile upućene Marku Vidojkoviću i Nenadu Kulačinu za period od 2019. godine do 2023. godine – formirano je ukupno jedanaest predmeta. Napominje se da određeni predmeti sadrže kako veći broj učinilaca, tako i veći broj pretnji. Marko Vidojković se u devet predmeta javlja kao oštećeni (u tri predmeta kao jedini oštećeni, u šest kao jedan od oštećenih, zajedno sa Nenadom Kulačinom). Ukupno dva predmeta okončana su donošenjem osuđujuće presude, u četiri slučaja prijave su odbačene. Imajući navedeno u vidu – ugroženu bezbednost novinara: ugroženost kao lični osećaj novinara, ugroženost kao objektivni činjenicu prepoznatu od strane Pen International, novinarskih udruženja i samog MUP-a – bilo bi dobro, može se reći svrsishodno kad je reč o ublažavanju osećanja ugroženosti, da se posete sprovedene s ciljem provere obave tako da niti dan, niti vreme njihovog organizovanja dodatno ne uznemiri ni novinara, niti člana ili članove njegove porodice.

Slučaj Marka Dragoslavića, Reportera FoNeta

Marko Dragoslavić, reporter FoNeta, napadnut je početkom marta, u Takovskoj ulici u Beogradu, dok je izveštavao sa protesta „Studenti za Kosovo”. Prema njegovom svedočenju s leđa mu je prišao nepoznati muškarac, koji mu je navukao kapuljaču na glavu, dva puta ga udario pesnicom u lice i nakon toga pobjegao. Novinar je događaj opisao rečima: „Sve se dogodilo u sekundi, zateturao sam se, a napadač, odeven u crnu jaknu s nekim natpisom koji nisam uspeo da vidim, pobjegao je prema zgradi Pošte”. U Urgentnom centru Dragiću je pružena neophodna medicinska pomoć. Konstatovano mu je nagnječenje na obrazu.

Prema podacima dostupnim u NUNS-ovoj bazi napada na novinare, krajem marta policija je identifikovala i privela jednu osobu zbog sumnje da je fizički napala i povredila Marka Dragoslavića. Tom licu određeno je zadržavanje od 48 časova, narednog dana i mera zabrana prilaska.

[Mreža SafeJournalists osudila je atak na Marka Dragoslavića](#) je pozvala nadležne institucije da ozbiljno shvate napade na novinare i pretnje njima upućene, da hitno pronađu učinioce tih dela i adekvatno ih kazne.

Povodom pomenutog događaja [reagovao je i Komitet za zaštitu novinara \(CPJ\)](#). „Vlasti u Srbiji moraju temeljno da istraže nedavni napad na reportera FoNeta Marka Dragoslavića i počinioce privedu pravdi [...] Vlasti moraju da obezbede da predstavnici štampe bezbedno izveštavaju o događajima od javnog interesa, bez straha da će biti uznemiravani i napadnuti”, navodi se u reakciji predstavnika CPJ.

[Napad na Marka Dragoslavića evidentiran je i na Platformi Saveta Evrope za zaštitu novinarstva i bezbednost novinara.](#)

Slučaj Stevana Dojčinovića, glavnog i odgovornog urednika portala KRIK

Stevan Dojčinović, glavni i odgovorni urednik portala KRIK, gostovao je u podkastu „Snaga uma”, koji se emituje na portalu Nova S. Nakon njegovog gostovanja autorka podkasta objavila je na društvenoj mreži TikTok isečak iz emisije. U komentarima ispod objavljenog videa, ostavljena je preteća poruka: „Pa kako ti prežive usta te jebem. Daj te jeftinjake da te roknemo“.

Tokom gostovanja glavni i odgovorni urednik istraživačkog portala KRIK govorio je o saznanjima do kojih je došao kao novinar i urednik koji se dugi niz godina bavi temama u vezi s otkrivanjem organizovanog kriminala i korupcije, temama koje obično ne nalaze prostor u klasičnim istraživačkim pričama. Baveći se istim, Dojčinović je pažnju posvetio načinu života i razmišljanja pripadnika domaćeg kriminalnog miljea, kao i putevima na koje mladi „izbijaju” u organizovani kriminal.

Redakcija portala KRIK prijavila je slučaj Posebnom tužilaštvu za visokotehnološki kriminal. Lice koje je uputilo preteću poruku još uvek nije identifikovano.

[Mreža SafeJournalists osudila je pretnje upućene Dojčinoviću](#), i pozvala nadležne

institucije da hitno reaguju. Događaj je evidentiran u bazi [Evropskog centra za slobodu štampe i medija](#), kao i na [Platformi Saveta Evrope za zaštitu novinarstva i bezbednost novinara](#).

Važno je napomenuti da se redakcija portala KRIK, od svog osnivanja (2015. godine), nalazi pod različitim vrstama pritisaka.² Protiv njih su vođene snažne diskreditujuće kampanje u tabloidnim (prorežimskim) medijima (povodom toga više puta su reagovalе različite međunarodne organizacije i domaća stručna javnost)^{3, 4}, te kampanje vodilo je i više predstavnika vlasti, u tri slučaja članovima redakcije portala KRIK objieni su stanovi,⁵ njihovoj novinarki oduzeta je oprema,⁶ postoje indicije da je BIA pratila i prisluškivala, pa čak i jednom tabloidu neovlašćeno dostavljala informacije iz privatnog i poslovnog života glavnog i odgovornog urednika,⁷ uvrede i pretnje putem interneta prate objavljivanje gotovo svakog njihovog teksta.⁸ Redakcija portala KRIK izložena je i velikom broju SLAPP tužbi, o čemu je reči u prethodnim izveštajima.

Slučaj Nezavisnog društva novinara Vojvodine

Nezavisnom društvu novinara Vojvodine (NDNV) mejl je uputila desničarski orijentisana organizacija „Konzervativni pokret Naši“. Iznete su brojne uvrede i optužbe kako na račun NDNV, tako i na račun portala Autonomija, čiji je NDNV izdavač. Rečeno im je da su „strani plaćenici“, da vode „medijski rat protiv Rusije i Srbije“ i da „promovišu ukrajinski neonacizam“.

Dinko Gruhonjić, programski direktor NDNV-a, glavni i odgovorni urednik portala Vojvođanski istraživačko-analitički centar (VOICE) i zamenik glavne i odgovorne

² [Medijski napad na KRIK](#), tekst objavljen 9. 11. 2015. god. na portalu KRIK

³ [Serbia: Groups condemn deafening silence of government over KRIK smear campaign](#)

⁴ [Serbia: MFRR condemns baseless smear campaign aimed at KRIK](#)

⁵ [Objien stan KRIK-ovoj menadžerki društvenih mreža](#), tekst objavljen 5, 11. 2020. god. na portalu KRIK.

⁶ [Novinarki KRIK-a oduzeli telefon dok je fotografisala Danila Vučića i Acu Rošavog](#), tekst objavljen na 10. 6. 2020. god. na portalu KRIK

⁷ [Pašalić: BIA da dostavi dodatne informacije o Dojčinoviću](#), tekst objavljen 6. 12. 2018. god. na portalu Danas.

⁸ [KRIK: Najopasnije pretnje novinarima nevidljive za pravosuđe](#), autori Dragan Gmizić i Miodrag Marković, tekst objavljen 14. 4. 2023. god. na portalu Birn.rs.

urednice portala Autonomija, i Teofil Pančić, kolumnista portala Autonomija, u tom su pismu istaknuti kao „strani plaćenici”, koji se pozivaju da „daju odgovore o svom radu pred nadležnim institucijama.”

„Taj ekstremistički pokret zagovara primenu ruskog modela po kojem se nezavisni mediji označavaju kao *strani agenti*, podgrevajući opasnu tezu da mediji i organizacije koji se projektно sufinansiraju i promovišu demokratske vrednosti predstavljaju eksponente zapada *kojima je jedini cilj vođenje medijskog rata protiv Rusije i Srbije*” – navodi se u saopštenju koje je Nezavisno društvo novinara Vojvodine objavilo nakon što su primili rečeni mejl.

U saopštenju je istaknuto da taj mejl ne predstavlja usamljen slučaj pretnji. Podsetili su na to da su godinama unazad meta napada ekstremista zato što zastupaju ideje otvorenog društva, medijskog profesionalizma i slobode medija.

Povodom spornog događaja [oglasila se Koalicija za slobodu medija](#), navodeći: „Apelujemo na policiju i tužilaštvo da preduzmu sve neophodne radnje i ispituju teško targetiranje koje je učinjeno prema NDNV, pogotovo što ovo nije prvi ovakav slučaj, i što ovakve optužbe mogu ozbiljno da ugroze bezbednost novinara“. Koalicija je ocenila da u Srbiji „nema odvratajućeg efekta po one koji targetiraju novinare i olako ih pretvaraju u neprijatelje države”, kao i da je „u poslednje vreme došlo do porasta targetiranja i pretnji prema novinarima“.

Godinama unazad Dinko Gruhonjić žrtva je uznemiravanja, napada i pretnji. Od takvih napada i pretnji nije pošteđena ni njegova porodica.⁹ Kao snažan oblik pritisaka kome je Gruhonjić bio izložen izdvojiće se to što su nepoznata lica ispisala grafitе mržnje na stambenoj zgradi u kojoj on živi. Više javno tužilaštvo u Novom Sadu povodom tog događaja formiralo je predmet i povelо predistražni postupak protiv nepoznatog izvršioca (ili više njih) zbog postojanja sumnje da je izvršeno krivično delо izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti iz člana 317 Krivičnog zakonika.¹⁰

⁹ [Serbian journalist Dinko Gruhonjić receives death threats online](#), CPJ

¹⁰ [Tužilaštvo za RSE: Formiran predmet u slučaju napada na novinara Dinka Gruhonjića](#), tekst objavljen 26. 11. 2020. god. na portalu Radio Slobodna Evropa.

Događaj se odigrao 2020. godine, a učinioci još uvek nisu identifikovani.

Novinar Teofil Pančić žrtva je drastičnog napada koji se odigrao polovinom 2010. godine. Pre napada dva nepoznata muškarca neko vreme su pratila Pančića, potom su za njim ušli u autobus i naočigled putnika počeli da ga metalnom šipkom brutalno udaraju po glavi i telu.¹¹ Kao posledice napada Pančiću su konstatovane kontuzija lobanje i povreda desne ruke. Učinioci su zbog nasilničkog ponašanja osuđeni, i izrečena im je kazna u trajanju od po godinu dana zatvora.¹²

Slučaj Žakline Tatalović, novinarkе TV N1

Žaklina Tatalović, novinarka televizije N1, bila je izložena uvredama i pretećim porukama koje su joj upućene preko društvene mreže Tviter. Dve nepoznate osobe sa profila „Alma Begović“ i „Sabo Zoltan“ poručile su joj, nazivajući je pogrđnim imenima, da bi „trebalo da bude obešena i spaljena na giljotini“. U drugoj poruci izražena je nada „da se Rusi neće zaustaviti samo na ukrajinskim nacistima, već će doći po takve kao što je novinarka i njoj slični.“¹³

Napad su najoštrije osudila [novinarska udruženja](#). Podršku je pružila i mreža SafeJournalists, u čijem se saopštenju navodi: „Mreža SafeJournalists, koja predstavlja više od 8.200 medijskih profesionalaca na Zapadnom Balkanu, najoštrije osuđuje pretnje novinarima. Mreža poziva nadležne institucije u Srbiji da pronađu, procesuiraju i kazne odgovorne. Na ovaj način institucije moraju da pošalju jasnu poruku da je ovakvo ponašanje neprihvatljivo. Takođe, ukazujemo javnosti da su pretnje koje dolaze iz onlajn sfere jednako opasne kao i one koje se izgovaraju uživo i da je svako odgovoran za ono što napiše na mrežama. Mreža SafeJournalists će obavestiti relevantne nacionalne i međunarodne zainteresovane strane o ovom slučaju. Svaki napad na novinare je napad na javni interes, demokratiju i prava svih građana“, navodi se u reakciji pomenute mreže.

¹¹ [Pretučen Teofil Pančić](#), tekst objavljen na portalu Vreme.

¹² [Veća kazna napadačima na Pančića](#), tekst objavljen 3. 11. 2011. godine na portalu B92.NET, izvor Tanjug.

¹³ [Safejournalists: Pretnje novinarki Žaklini Tatalović na Tviteru u Srbiji](#), tekst objavljen dana 30. 3. 2023. godine na portalu NUNS-a

Slučaj je prijavljen nadležnim organima. Do sada nema informacije o tome da li su identifikovana lica koja su uputila pretnje.

Slučaj Nine Čolić, novinarkе redakcije Danas

Nina Čolić, novinarka lista Danas, govorila je na zvaničnom TikTok nalogu redakcije o zapleni lamborghinija kojim je upravljao Uroš Panić, sin Petra Panića Pane, koji se u medijima povezuje sa predsednikom Republike Srbije Aleksandrom Vučićem. Uroš Panić javnosti je postao poznat nakon što je putem društvenih mreža počeo da objavljuje video snimake na kojima se jasno vidi kako, nepoštujući dozvoljenu brzinu vožnje i praveći čitav niz drugih prekršaja, juri beogradskim ulicama. U komentarima ispod videa u kom je Nina Čolić govorila o postupanju Uroša Panića, novinarki je upućen čitav niz pretnji: „Igraš se sa životom”, „Nećeš ti dugo”, „Da si manje pričala”, „Metak”, „Nećeš ti dugo pričat”, „Briši dok vas ne pojede mrak”, „Očekuj snajper“, „Tebi je bolje da čuvaš tu glavu što je nosiš na ramenima, nego da nabijaš pregledе na društvenim mrežama”.

U jednom delu videa Nina Čolić govori o događaju čiji je akter bio Petar Panić Pana, Urošev otac. Nakon TV duela Vojislava Šešelja i advokata Nikole Barovića (duel se odigrao 1997. godine), Barović je bio pretučen. Zbog nanošenja teških telesnih povreda Baroviću odgovarao je Petar Panić Pana. Rečenica: „Okliznuo se na kору od banane” predstavlja aluziju na taj događaj brutalnog prebijanja, zbog čega istu koja se u brojnim varijacijama nalazi ispod videa – „Hoćeš i ti da se oklizneš na kору od banane”, „Ako nastaviš mnogo da pričaš i ti ćeš se okliznuti na kору od banane” i „Opasne su kore od banane” – treba shvatiti vrlo ozbiljno. Kada ju je izgovorio Vojislav Šešelj, ta rečenica značila je cinični „rezime”, izrečena Nini Čolić mogla bi biti najava.

[Koalicija za slobodu medija zatražila je od policije i tužilaštva da najozbiljnije shvate upućene pretnje](#) i da preduzmu sve neophodne mere i radnje i pronađu lica koja su iste uputila.

Pretnje su prijavljene nadležnom Posebnom tužilaštvu za visokotehnološki kriminal. Zaključno sa danom objavljivanja ovog izveštaja, u medijima nisu objavljene

informacije o tome da li su procesuirane neke od osoba koje su pretnje uputile.

Pod pritiskom visokih državnih funkcionera

Novinarke Jovana Polić i Sanja Lončar, koautorke dokumentarnog serijala „Vladalac“,¹⁴ sredinom marta primile su protivtužbu koju je protiv njih podneo Predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić. Dokumentarni serijal „Vladalac“ delo je autorskog tima koji su činili pokojni Slaviša Lekić, Jovana Polić i Sanja Lončar. Serijal čine dve emisije, prikazane u februaru 2020. godine, na TV N1. Protivtužba, podneta nakon više od godinu dana od smrti Slaviše Lekića, podneta je u okviru postupka koji se vodi po tužbi koju je autorski tim podneo protiv Predsednika Srbije.

Образлажући разлоге због којих је ауторски тим документарног серијала „Vladalac“ тужио Председника Србије, новинарка Јована Полић је рекла:

Nakon emitovanja *Vladaoca* 2020. godine, nakon dve emisije, objavljeno je u naredne dve nedelje, dok nije počelo ludilo sa koronom, više od 1.000 napadačkih tekstova, TV priloga, emisija, gostovanja u različitim režimskim medijima, svemu tome prethodile su reči Vučića, koji je danima u različitim medijima pokušao da nas diskredituje, što uvredama, ono što je bilo najgore, iznošenjem, da budem pristojna, ogromnog broja neistina, od toga ko nas finansira, šta su razlozi... Mi smo tada još najavili da ćemo posle jedne užasne naslovne strane Informera, koja je bila inspirisana onim što je govorio Vučić, podneti tužbe između ostalih i protiv Aleksandra Vučića. I mi smo tada podneli tužbu protiv Aleksandra Vučića [...]

U saopštenju koje je povodom protivtužbe uputila TV produkcija JSP istaknuto je da je Predsednik Republike u protivtužbi tvrdio kako su mu novinarke „nanele teške duševne bolove i patnju“, i povredile njegov „visoko rangirani ugled i čast“. Prema navodima iz protivtužbe (protiv)tužilac je „osetio strah visokog intenziteta“, jer je serijal Vladalac predstavljao „neku vrstu medijskog udara“ na Predsednika Srbije.

Nakon što su mediji objavili vest da je Aleksandar Vučić tuzio novinarke,

¹⁴ <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/milion-pregleda-filma-vladalac-za-nedelju-dana/>

Predsednik Republike Srbije oglasio video snimkom putem svog Instagram naloga:

Nikada u poslednjih jedanaest godina nisam podneo tužbu ni protiv jednog novinara ili se makar neko nazivao novinarom, niti sam to učinio ovog puta, to je uradio advokat po generalnom ovlašćenju, i istog trenutka će povući tužbu, jer ja to ne radim. Ne radim zato što oni nisu mogli da unište ni moju čast, niti da naškode mom ugledu, jer taj ugled i nemaju. A to može samo da uradi onaj ko ima ugled, i samo onaj ko govori istinu.

Postavljaju se pitanja: Zašto je tužba podneta ako za nju nije bilo razloga? Da li je bila podneta da bi bila povučena ili je povučena zato što nije mogla da bude podneta (jer povrede časti i ugleda, prema rečima protivtužioca nije bilo, jer advokat nije mogao da je podnese u neznanju svog nalogodavca)? Pitanja će ostati bez zadovoljavajućeg odgovora.

II IMPLEMENTACIJA POSTOJEĆIH PROPISA

Projektно суфинансирање

Sredinom marta Ministarstvo informisanja i telekomunikacija raspisalo je devet konkursa u oblasti javnog informisanja za 2023. godinu, i tom prilikom izdvojilo iznos od 310 miliona dinara. Konkurse za projektно суфинансирање objavile su [brojne lokalne samouprave](#).

Komisija za ocenu projekata u oblasti javnog informisanja u Obrenovcu predložila je Gradskom veću opštine Obrenovac da iznosom od 12,25 miliona dinara finansira projekat „TV MAG”, a da iznosom od 4,5 miliona dinara finansira projekat „Tv Saga”. „Radio MAG” je za projekat dobio 2,2 miliona dinara, dok je portal Preduzeća za informisanje i marketing „Studio MAG” dobio 1,35 miliona dinara.¹⁵ Portalu „Lokalne novine” dodeljena su skoro 3 miliona dinara, dok su agenciji „Vesna Joksimović PR Agencija za izdavaštvo i marketing Palež štampa Obrenovac” dodeljena sredstva u iznosu

¹⁵ [Dodeljena sredstva GO Obrenovac za суфинансирање медија у 2023. години](#), autorka Jasmina Prodanović, tekst objavljen dana 2. 3. 2023. godine na portalu *Cenzolovka*

od 1,2 miliona dinara za realizaciju projekta „Regionalna deponija Kalenić, uz vek komunalaca”, s tim što u obrazloženju Konkursne komisije nije naveden medij koji će taj projekat realizovati. Dakle, za sufinansiranje televizijskih medijskih sadržaja prijavljena su dva projekta, od strane dve televizije kojima su sredstva dodeljena, dok se za sufinansiranje medijskih sadržaja za radio, štampane i internet medije prijavilo ukupno 16 medijskih projekata, od kojih su samo četiri podržana. Kao razlozi za odbijanje ostalih 12 medijskih projekata, uglavnom su navedeni argumenti da su ciljevi projekata preširoko postavljeni, te da teme i svrha projekata nisu izvodljivi.

Na predlog Komisije za ocenu projekata u oblasti javnog informisanja, Gradsko veće u Vranju, donelo je odluku o raspodeli sredstava za sufinansiranje javnog interesa u medijskim sadržajima. U te svrhe ove godine opredeljen je iznos od 25 miliona dinara iz gradskog budžeta. Većinski iznos opredeljenih sredstava (21 milion dinara) dobile su dve lokalne televizije, što je bio slučaj i prethodnih godina. Reč je o televiziji „Vranjska Plus” i „Radio televiziji Vranje”. „Radio televizija Vranje” dobila je 8 miliona dinara, televizija „Vranjska Plus” 8,5 miliona dinara. Te dve televizije novac su dobile i za rad svojih portala, „Radio televizija Vranje” milion dinara, a televizija „Vranjska Plus” 1,2 miliona dinara. Dodatno, projekat na stanici „Radio Vranje” biće podržan sa 2 miliona dinara. Među ostalim medijima koji su dobili novac iz budžeta nalaze se i: „Radio televizija Bujanovac” (600.000 dinara), „OK Radio” (milion dinara, od kojih je za njihov internet portal predviđeno 350.000 dinara), „Informativni internet portal Vranje News” (550.000 dinara), „Portal Info Puls Vranje” (350.000 dinara), „Vranjski Online Magazin” (200.000 dinara), „Pčinjski 017 - Portal” iz Bujanovca (150.000 dinara). Kada su u pitanju drugi projekti radio stanica koje će dobiti finansijsku podršku, to su: „Miloš Stošić PR Agencija za marketing Skay Media Team Ranutovac”, sa projektom na radio stanici „Radio Skay” (izdvojeno je 150.000 dinara) i „Radio Ritam Vranjska Banja” (izdvojeno 700.000 dinara). Za sufinansiranje internet portala na raspolaganju je bilo 3,85 miliona dinara.¹⁶ Dodatno, za projekat „Priče iz Vranja” kuće *Kopernikus* iz Beograda biće izdvojeno 500.000 dinara.¹⁷

¹⁶ [Od Grada 180.000 evra za RTV Vranje i Vranjsku Plus, OK Radiju 9.000 evra](#), tekst objavljen dana 7. 3. 2023. godine na portalu Cenzolovka

¹⁷ [Od 25 miliona dinara za sufinansiranje, oko 21 dobila dva medija u Vranju](#), tekst objavljen dana 7. 3. 2023. godine na portalu Danas

Pirotska agencija „JMedia” na medijskom konkursu u opštini Dimitrovgrad dobila je 620.000 dinara. Taj iznos tražila je prilikom prijavljivanja, iako je u tom trenutku, prema podacima iz Agencije za privredne registre, bila u „privremenom prekidu obavljanja delatnosti”.¹⁸ Zabrinjavajuće je to što Komsija zadužena za proveru dokumentacije, prilikom provere iste, nije uočila nepravilnosti, i što je propust konstatovan tek nakon što su reagovali mediji, a sredstva agenciji već bila dodeljena. Komisija za ocenu projekata predložila je da se prijava agencije „JMedia” naknadno odbaci, što je Opštinsko veće prihvatilo, a Predsednik Opštine Vladica Dimitrov potpisao je novo rešenje kojim se prethodno delimično poništava na taj način što se prijava agencije odbacuje. Prema informacijama dostupnim u medijima, 620.000 dinara, koliko je „JMedia” prvobitno dobila, ostalo je u budžetu, rezervisano za iste namene, ali do sada nije odlučeno da li će biti drugog konkursa i kako će taj novac biti utrošen.

Na osnovu predloga Komisije za ocenjivanje projekata, na sednici Opštinskog veća usvojen je predlog Rešenja o raspodeli sredstava za sufinansiranje projekata iz oblasti javnog informisanja, za 2023. godinu, na teritoriji opštine Gornji Milanovac. Od 13 projekata čija je realizacija podržana, najveći iznos (polovina sredstava namenjenih za tu svrhu) pripao je „Preduzeću za emitovanje televizijskog programa „Televizija GM Plus Cable d.o.o. Gornji Milanovac” (7,5 miliona dinara), dok je za dva projekta koji će biti realizovani na portalu „GM Press” opredeljeno 2,5 miliona dinara. „DOO Zogaks Gornji Milanovac” dobio je 2 miliona za realizaciju projekta na radiju „Stari Milanovac”, a ukupno 1,65 miliona dinara namenjeno je projektima koji će biti realizovani u čačanskim medijima. „Takovske novine”, od 15 miliona dinara, koliki je bio budžet, dobile se svega 100.000 dinara (isti iznos dobile su i prethodne godine; to je ujedno i minimalan iznos koji se jednom mediju može dodeliti).

¹⁸ [Poništen deo medijskog konkursa u Dimitrovgradu: novac dodeljen agenciji koja trenutno ne obavlja delatnost](#), autor LJ.F., tekst objavljen dana 10. 3. 2023. godine na portalu Južne vesti

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

Zakon o javnom informisanju i medijima i Zakon o elektronskim medijima

Nacrt Zakona o izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju i medijima, kao i Nacrt novog Zakona o elektronskim medijima do zaključenja ovog izveštaja nisu završeni. Završetak izrade nacrta očekuje se krajem aprila ili početkom maja.

Zakon o autorskom i srodnim pravima i Zakon o elektronskim komunikacijama

Sa okončanjem javne rasprave o izrađenom Nacrtu Zakona o autorskom i srodnim pravima, Ministarstvo privrede analiziralo je iznete predloge i sugestije za unapređenje teksta Nacrta zakona. Nacrt zakona izazvao je veliko interesovanje javnosti. Stiglo je ukupno 630 komentara, od kojih se pet odnosilo na Nacrt u celini, dok se preostalih 625 odnosilo na pojedinačne članove. Ocenjeno je da su isti u najvećoj meri bili konstruktivni.¹⁹ Izvršene su neophodne izmene u tekstu Nacrta, a Ministarstvo privrede objavilo je [Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi](#).

Podseća se na to da u radnoj grupi za izradu Nacrta Zakona o autorskom i srodnim pravima nije bilo mesta za predstavnike novinarskih udruženja, ni medijskih asocijacija. Iako su u Meri 3.5 Medijske strategije navedeni brojni pokazatelji i mere koji bi trebalo da doprinesu „uspostavljanju pravičnog sistema autorskopravne zaštite koji u najvećoj mogućoj meri štiti interese medija kao korisnika i autora i kolektivnih organizacija” – to nije bio razlog da neki od predstavnika medijskih asocijacija ili novinarskih udruženja bude uključen u radnu grupu. Iz obrazloženja Nacrta vidi se da su bili konsultovani svi drugi osim njih:

Zainteresovane strane koje su učestovale u izradi Nacrta zakona su predstavnici mnogobrojnih društvenih grupa čije interese štiti ovaj zakon ili pak na čije interese utiču rešenja iz ovog zakona. U najgrubljoj podeli dve su ciljne grupe: nosioci autorskog

¹⁹ [Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi o Nacrtu zakona o autorskim i srodnim pravima](#), vest objavljena dana 6. 3. 2023. godine na sajtu Ministarstva privrede

i srodnih prava i korisnici autorskog i srodnih prava. Naime, u radu Radne grupe za pripremu teksta Nacrta zakona o autorskom i srodnim pravima pored predstavnika Ministarstva privrede i Zavoda za intelektualnu svojinu učestvovali su i predstavnici Ministarstva pravde, Privredne komore Srbije, Inicijative digitalna Srbija, predstavnici organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskih i srodnih prava (Sokoj, OFPS, PI) koji su zastupali interese autora muzike, muzičkih producenata, interpretatora, zatim predstavnici Narodne biblioteke Srbije i pojedini advokati. U toku rada na Nacrtu zakona, Radna grupa je obavila konsultacije i sa predstavnicima Organizacije autora fotografije-OFA i advokatom koji zastupa interese autora filmskih dela.

Slučaj se ponovio i sa izradom Nacrta zakona o elektronskim komunikacijama. Iako se, prema Medijskoj strategiji, Zakon o elektronskim komunikacijama svrstava se u red „zakona kojim se reguliše oblast javnog informisanja”, u radnu grupu nije uključen niti jednog predstavnika medijskih i/ili novinarskih udruženja.

IV SLAPP TUŽBE USMERENE PREMA NOVINARIMA I MEDIJIMA

Aleksandar Šapić, Gradonačelnik Beograda, podneo je dve tužbe protiv novinara, urednika i izdavača istraživačkog portala BIRN. Tužbe su podnete zbog dva teksta koja se odnose na Šapićevu imovinu. Reč je o tekstovima o Šapićevoj vili u Trstu i o ozakonjenju objekta na Bežanijskoj kosi ([„Šapićeva vila u Trstu: Gradonačelnik Beograda nije prijavio kuću vrednu 820.000 evra”](#) i [„Aleksandru Šapiću nezakonito ozakonjena nelegalna gradnja nakon što je postao gradonačelnik”](#)). Šapić je tužbama tražio da mu, zbog prouzrokovane nematerijalne štete, novinari, urednik i izdavač portala isplate iznos od ukupno dvanaest miliona dinara, šest miliona po postupku.

U prvoj tužbi Šapić je tvrdio da su iznete neistine optužbe kako je prekršio zakon time što nije prijavio svoju imovinu Agenciji za sprečavanje korupcije. Šapić je istakao da je kupovinu nekretnine u Italiji uredno i blagovremeno prijavio Agenciji, a da je potom, na zahtev Agencije, dostavio i kupoprodajni ugovor, u kom se vide svi relevantni podaci o nepokretnosti. U drugoj tužbi Šapić je tvrdio da su u BIRN-ovom tekstu objavljene neistinite informacije o tome da je Opština Novi Beograd „nezakonito ozakonila“ njegov

sedmosobni stan na Bežanijskoj kosi, iako su novinari BIRN-a svoju tvrdnju utemeljili na činjenici da objekat – u tom obliku i gabaritima – ne postoji na satelitskom snimku Republičkog geodetskog zavoda iz 2015. godine, što je, prema Zakonu o ozakonjenju objekata, osnovni preduslov za to da nelegalno izgrađeni objekti uopšte uđu u proceduru ozakonjenja.

Reakcija gradonačelnika Šapića povodom BIRN-ovog istraživanja obrađena je okviru februarskog izveštaja. Podseća se na to da je Gradonačelnik odgovarajući na pitanja novinaru BIRN-a buduće tužbe najavio rečima: „Da li sam ja kršio zakon, to ćemo utvrditi kad vas budem tužio za to što ste me optužili da sam kršio zakon.”²⁰ Takvo postupanje gradonačelnika Beograda – njegovo neprimereno obraćanje novinaru koji obavlja svoj profesionalni zadatak, najavljivanje tužbe pred ostalim novinarima, postavljanje izuzetno visokog tužbenog zahteva (u domaćoj sudskoj praksi taj je iznos nedostižan) – opravdava stav redakcije portala BIRN da je reč o SLAPP tužbama.

U reakciji na tužbe koje je protiv njih podneo Aleksandar Šapić, novinari BIRN-a ukazali su na to da su se prilikom izrade teksta o vili u Trstu više puta obraćali kako Agenciji za sprečavanje korupcije, tako i samom Gradonačelniku. Šapić nije odgovarao na pozive koji su mu bili upućeni na dva telefonska broja poznata redakciji, kao što nije odgovorio ni na pitanja koja su mu bila prosleđena pisanim putem. Agenciji za sprečavanje korupcije novinari BIRN-obratili su se i pre, i posle objavljivanja teksta. U prvom odgovoru Agencije navedeno je se da su svi izveštaji koje im je dostavio Aleksandar Šapić – obrađeni i objavljeni na njihovom sajtu. Međutim, u tim izveštajima vila od 399 kvadratnih metara, zemljište na kome se nalazi, niti šuma koja vilu okružuje – nisu evidentirani, istakli su novinari BIRN-a.²¹ Obraćajući se Agenciji nakon objavljivanja teksta, novinari BIRN-a nisu dobili podatak o tome da li im je Aleksandar Šapić dostavio kupoprodajni ugovor. U januaru 2023, kad je tekst već bio objavljen, Agencija je pokrenula postupak vanredne provere podnetih izveštaja o imovini i приходима Gradonačelnika. Kako se u javnosti nije pojavio podatak o ishodu postupka,

²⁰ [Šapić na pitanje BIRN-a: Nismo mi čuvali ovce, niti igrali fudbal u paviljonima](#), tekst objavljen dana 8. 2. 2023. god. na portalu n1info.rs.

²¹ [Aleksandar Šapić podneo dve tužbe protiv BIRN-a, traži 12 miliona dinara](#), tekst objavljen 29. 3. 2023. god. na portalu Birn.rs.

novinari BIRN-a pokušali su da se informišu upućujući, 26. 3. 2023. godine, pitanja Agenciji. Na ta pitanja nisu dobili odgovor.²²

Ova publikacija objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovorna Asocijacija nezavisnih elektronskih medija i ta sadržina nipošto ne izražava zvanične stavove Evropske unije.

²² [Aleksandar Šapić podneo dve tužbe protiv BIRN-a, traži 12 miliona dinara](#), tekst objavljen 29. 3. 2023. god. na portalu Birn.rs.